

Torah from Around the World

---

*Het is niet aan jou om het werk te volbrengen,
maar ook niet om je eraan te onttrekken.*

Pirké Avot 1:17

Sjabbat 31 december 2022/ 7 Tevet 5783, Wajigasj, Beresjiet /Genesis 44:18 - 47:27

Tanach blz. 94 - 101

Haftara: Jechèzkél 37:15 - 28

Tanach blz. 1115

Vertaler: Eddy Robles

Commentaar: **Arnold M. Eisen** is emeritus decaan en hoogleraar Joodse filosofie aan het Jewish Theological Seminary te New York.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.itsa.edu/torah/in-pharaohs-court/>

Aan het hof van farao

Onze aandacht als lezers van Wajigasj wordt natuurlijk geboeid door de dramatische gebeurtenissen in de eerste helft van de sidra: Joseefs zelfopenbaring aan zijn broers; de familie van Jaäkov die in Egypte komt wonen; en Jaäkovs verklaring dat hij '[Joseef] moet

gaan opzoeken voordat ik sterf' (Beresjiet 45:28). Wat later in Wajigasj gebeurt, is naar mijn mening echter van veel grotere betekenis voor de toekomst van zowel de kinderen van Jisraël als het volk van Egypte. De tweede helft van de sidra bevat waarheden over de Joodse geschiedenis en lotsbestemming die nu relevanter zijn dan ooit tevoren.

Farao zet het complot in gang wanneer hij er bij Joseef op aandringt om niet alleen zijn familie naar Egypte te laten komen, maar om ze "naar mij te laten komen; ik zal je al het beste van het land Egypte geven en je zult leven van het vette van het land" (45:18) – dit, in het tweede jaar van de hongersnood die zijn volk al tot wanhoop bracht! Joseef begrijpt wat zijn baas in gedachten heeft: hij weet dat "alle herders een afschuw zijn voor Egyptenaren" (46:31-34), en dat faraο op dit moment speciale behoefte heeft aan individuen met die vaardigheid. Joseef zal Faraο vertellen dat zijn broers 'herders zijn; ze zijn altijd veehouders geweest', en hij instrueert hen precies dat te zeggen als faraο naar hun beroep vraagt. Door dit te doen, krijgen ze toestemming om zich in de regio Gosen te vestigen en daar te blijven.

Meteen nadat we hebben gelezen dat Joseef zijn familie vestigt "in het uitgelezen deel van het land Egypte, in de regio van Ramses" (47:11), waardoor ze ondanks de hongersnood in stand worden gehouden, leren we dat de Egyptenaren naar hem toe zijn gekomen om te smeken dat hij hen wat van het graan wil toewijzen dat hij tijdens de zeven jaren van overvloed bij hen had verzameld. Joseef doet dat - tegen een hoge prijs. Eerst "verzamelde hij al het geld dat in het land Egypte te vinden was", en toen, toen hun geld op was, beval hij de Egyptenaren om hem al hun vee te brengen (vv. 13-16). Wie gaat al die kuddes beheren? Wie zal het herderswerk doen dat de Egyptenaren altijd hebben verafschuwd? Wie kan deze taak toevertrouwd worden? Joseef en zijn familie!

Het volgende jaar van de hongersnood wordt het lot van de gemiddelde Egyptenaar nog erger: nadat ze hun geld en vee hebben opgegeven, moet iedereen - behalve de families van priesters (zoals de schoonvader van Joseef) - nu hun land aan de faraο geven. Niet alleen laat Joseef ze hun land verkopen, hij laat ze het ook verlaten: "En hij verwijderde de bevolking stad voor stad, van het ene uiteinde van de grens van Egypte naar het andere" (47:21). Rasji, verre van verontrust door Joseefs aandeel in deze nationale tragedie, legt een expliciet verband tussen dit en het welzijn van de naaste familie van Joseef. "Joseef verplaatste de natie van stad naar stad om hen eraan te herinneren dat ze geen deel meer hadden in het land. Dus vestigde hij de inwoners van de ene stad in zijn naburige [stad]. De Bijbel hoefde dit niet te schrijven, maar [deed dat wel] om u te informeren over Joseefs lof — dat hij van plan was de schande van zijn broers weg te nemen, zodat de Egyptenaren zijn broers geen ballingen zouden noemen." Want nu, zoals de Artscroll-editie verduidelijkt met verwijzing naar een Talmoedische passage [BT Hullin 60b], "na hun hervestiging waren ook de Egyptenaren ballingen."

Dit is voor mij echt een ongelooflijk commentaar op een ongelooflijk vers uit de Bijbel. Stel je voor: Joseef verwijdert de schande van ballingschap van zijn hele familie door van elke Egyptenaar een balling te maken! Ik kan het gebrek aan afkeer van de belangrijkste commentatoren voor de rol van Joseef begrijpen, en zelfs hun gebrek aan interesse. Per slot van rekening voerde hij slechts de wil van faraο uit, die als god-koning van Egypte het recht had om met zijn volk te doen wat hij wilde. Men verwacht of eist geen gerechtigheid van een absolute heerser. Wat meer is, God is de schijnbare beweging achter de schermen van al deze gebeurtenissen. Het is God die Joseef aan het hof van faraο heeft geplaatst om de familie

van Jisraëel tijdens de hongersnood te beschermen. God heeft ervoor gezorgd dat de kinderen van Jisraëel naar Egypte zijn gekomen, om hen te laten lijden en hen uiteindelijk met sterke hand en uitgestrekte arm daar weg te halen. Met dat grotere drama in gedachten, is het moeilijk om Joseef de schuld te geven van de rol die hij speelt. Farao, heer van Egypte, gelooft dat hij de touwtjes in handen heeft, maar Joseef weet, net als wij, dat de Heer van hemel en aarde in werkelijkheid de leiding heeft. En bovendien is het geen verrassing dat de commentatoren niet boos zijn op het lijden van de mensen die kort daarna (Sjemot 1:13) "de kinderen van Jisraëel tot slaaf maakten met verpletterende arbeid" en vermoedelijk instemden met farao's plan voor genocide.

Maar merk op dat, zoals Rasji zelf duidelijk maakt, er een direct verband bestaat tussen de gebeurtenissen die plaatsvonden in de tijd van Joseef en de uiteindelijke slavernij van zijn nakomelingen: "Een nieuwe koning stond op over Egypte, die Joseef niet kende" (Exod. 1:8). Rasji rapporteert de Talmoedische mening dat hij dezelfde koning was die regeerde in Joseefs tijd, maar dat hij nieuwe edicten uitvaardigde, *alsof* hij Joseef niet kende. Sterker nog, hij kende Joseef maar al te goed. Nadat hij hem en zijn familie behoorlijk effectief voor zijn eigen doeleinden heeft gebruikt, verandert farao - omdat hij ze niet meer als bedienden kan gebruiken - ze nu in slaven. Farao verklaarde in feite aan zijn volk: "Denk aan Joseef, tot wie je zei (Beresjiet 47:25): 'Je hebt ons leven gered! We zijn mijn heer dankbaar, en we zullen lijfeigenen - *avadim* - van farao zijn,' dit terwijl Joseefs eigen familie zich vestigde in het allerbeste land van Egypte en er landerijen in verwierf op het moment dat u uw bezit verloor (v. 27) - laten we ze nu tot onze *avadim*, onze slaven maken. Dus "de Egyptenaren maakten de kinderen van Jisraëel tot slaaf" (Exodus 1:13). En - ik ga door met het leveren van de subtekst van farao's decreet - "Weet je nog hoe Joseef je *le'ariem*, naar steden verplaatste, terwijl hij en zijn gezin in het Rameses-gebied van Gosen woonden? Wat als we ze aan het werk zetten om opslagsteden te bouwen, *arei miskanot*, waaronder een in Ramses? (Sjemot 1:11).

De Tora werkt altijd volgens het principe van gelijke vergelding. Boontje komt om zijn loontje. Joseef was om redenen buiten zijn wil medeplichtig geweest aan de slavernij van Egypte. Zijn nakomelingen zullen - om redenen die buiten hun macht liggen - op een dag door diezelfde Egyptenaren tot slaaf worden gemaakt (het Hebreeuwse woord is in beide gevallen hetzelfde). Farao denkt dat hij de controle heeft over het beleid, en dus over de geschiedenis, maar is in feite ondergeschikt aan een Hogere Macht. Jaäkov herkent dit in de zegen die hij aan Joseef schenkt in de sidra van volgende week (Beresjiet 48:15-16), en wij, de lezers van de Tora, worden er keer op keer aan herinnerd. Mensen hebben een mate van vrijheid, die we geroepen zijn te gebruiken in dienst (een derde gebruik van א.ב.ג., het woord voor lijfeigene en slaaf) van God. De natuurlijke neiging van de mens is om zich te concentreren op gebeurtenissen van een schaal die we kunnen begrijpen en zelfs vorm kunnen geven: familierelaties, gemeenschappelijke zaken, lokale politiek, het nieuws van vandaag en wat we morgen kunnen verwachten. Maar de Tora maakt duidelijk dat onze privéomstandigheden rechtstreeks worden beïnvloed door het verhaal van ons volk. We zijn verbonden met een verleden en een toekomst die veel groter en grootser is dan we kunnen weten.

Het volk Jisraëel speelt een buitensporige rol in dat verhaal, of het nu als Jisraëelieten in het huis van de farao is of als hedendaagse Joden in het Witte Huis. Acties ondernomen door

Joodse adviseurs en heidense heersers in de huidige omstandigheden, wat die ook mogen zijn, zullen onvermijdelijk tot ver in de toekomst weerklinken - op manieren die per definitie voor alle betrokkenen onmogelijk te voorspellen zijn. Jaäkov zal in de sidra van volgende week sterven, net als zijn zoon Joseef , maar die sidra heet Wajechi – “en hij leefde” – omdat God leeft, en het Joodse volk leeft, en daarom blijft het verhaal waarin Jaäkov en Joseef eens voorkwamen, en waarin jij en ik vandaag de dag voorkomen, zich een weg banen door de geschiedenis.